

адв. Маргарита Илиева,
адрес: ул. „Върбица” № 7, ап. 49,
1504 София, BULGARIA,
Тел.: +35929440670

Ерик Фриберг,
Секретар на
Европейския съд по правата на човека,
Съвет на Европа,
Страсбург CEDEX 67075,
ФРАНЦИЯ

04 декември 2012 г.

Уважаеми г-н Секретар,

С настоящето първо писмо желая да подам жалба срещу България от името на Б. С., дете с ментално увреждане, починало на 14-годишна възраст, живяло до смъртта си в Дом за деца и младежи с умствена изостаналост в с. Петрово, обл. Благоевград (ДДМУИ - Петрово). Б. умира през септември 2006 г. в болница от дизентерия.

Настоящата жалба се подава от Българския хелзинкски комитет (БХК), тъй като роднините на Б. не се интересуват от живота или смъртта му. Целта на настоящата жалба е Съдът да предостави защита на основните права на един от най-уязвимите граждани на обществото – дете с ментални увреждания, изоставено от близките си, затворено в институция, системно занемарявано там, вследствие на което лишено от живот, което поради липсата на достъп до правосъдие не би могло по друг начин да получи защита. Случаят е емблематичен за практиката на системно лишаване от жизненоважни здравни грижи на институционализираните деца с увреждания, като Б., от страна на националните власти, както и за отказа на тези власти ефективно да разследват причините за смъртта на институционализираните деца с увреждания, обект на съставомерна занемара, като Б..

Относно правото на БХК да подаде тази жалба ще се опираме на аргументите, развити от жалбоподателите по делата *Валентин Кампеану (чрез Центъра за правни ресурси) срещу Румъния*,¹ *Български хелзинкски комитет (А. Й.) срещу България*² и *Български хелзинкски комитет (Н. К.) срещу България*³.

Фактите

Б. е роден на 30.07.1992 г. в София. На 18-дневна възраст е настанен в Дом „Майка и дете”, София. На 13.07.1995 г. детето е преведено в ДДМУИ - Петрово. На 30.03.2004 г. майка му и баща му декларират, че желаят момчето да бъде осиновено. Никога не са го

¹ Жалба № 47848/08.

² Жалба № 35653/12.

³ Жалба № 66172/12.

посещавали в дома, а след като научават за смъртта му, отказват да приберат тялото му и да го погребат, като оставят това на дома. Родителите на Б. са разпитани като свидетели по образуването за смъртта му досъдебно производство, но са отказали да им бъдат предявени материалите по разследването и прокуратурата не ги е конституирала като пострадали по делото. В телефонен разговор между сътрудник на БХК и майката на починалото момче тя категорично заяви, че не желае да подаде жалба пред Съда от свое име заради смъртта му и малтретирането му в институцията.

Б. е страдал от синдром на Даун, дълбока умствена изостаналост, хипотрофия с недоразвити крайници, квадрипирамиден синдром с леко повишен мускулен тонус от спастичен тип. През 2004 г. (доколкото се установява от документите по досъдебното производство) с Б. започва работа рехабилитатор. След две години рехабилитацията детето претърпява значителен психофизически прогрес. Според показанията на разпитания като свидетел по досъдебното дело за смъртта на Б. рехабилитатор в началото на рехабилитацията детето постоянно е лежало в „кошче“ и се е хранело от персонала, а към 2006 г. вече се е движело и хранело само. В психо-педагогическата характеристика на Б. от 10.06.2006 г. (три месеца преди да умре) е посочено, че той може да *„Долавя значението на някои предмети. Изразява радост, когато му се обръща внимание, маха с ръка за „здравей“ и „довиждане“. Проявява интерес към играчки и ги задържа в ръце за кратко време, обича да играе с кърпички, като ги сгъва и разгъва. Изпълнява поставените команди от рехабилитатора. Ходи бавно с патерици, вече изпълнява отлично команди. Знае частите на тялото си и правилно ги посочва. Сам събува и обува чорапите си, подрежда обувките си. Може да опъне чаршафа на кушетката. Наблюдава се цялостно подобряване на психо-физическото развитие. Храни се с лъжица, като я държи сам.“*

От документацията, събрана по досъдебното дело, е видно, че Б. е страдал от недोхранване поне от 1995 г., т.е. от 3-годишна възраст – според записите в Здравната му карта тогава е имал хипотрофия (I степен на патологично недохранване), а към 25.08.2006 г., когато се е разболял от дизентерия, е имал кахексия (II степен на патологично недохранване). С други думи, недохранването се е задълбочавало с годините, като тази болест е съпътствала Б. през почти целия му живот, в продължение на 11 години. Конкретни данни за ръста и теглото на детето се съдържат в приложен по делото „патронажен лист на сестрата“, но само за периода 2000 г. – 2006 г. През април 2000 г. Б. е тежал 6 кг, при ръст 76 см; през април 2001 г. – 8 кг при ръст 76 см; през януари 2002 г. теглото му е било 10 кг при ръст 78 см; през октомври същата година теглото му е паднало на 8 кг, а ръстът му се е увеличил на 94 см; един месец по-късно (през ноември) при същия ръст теглото му е спаднало на 7 кг; през януари 2005 г. теглото и ръстът на Б. са останали без промяна спрямо предходното му измерване – 7 кг при ръст 94 см; през ноември 2005 г. детето е било 7 кг с ръст 98 см, а през май 2006 г., когато е последното му измерване, е тежал 8 кг при ръст 98 см. В събраната по досъдебното дело документация няма записи за никакви мерки, вземани срещу болестното недохранване на детето. Давността и генезисът на това недохранване не са разследвани от прокуратурата, нито какво, ако изобщо нещо, е било правено за преодоляването му.

На 22.08.2006 г. здравословното състояние на Б. се е влошило, като повишил температура. В периода 22-30.08.2006 г. състоянието му продължавало да се влошава – имал висока температура, разстройство, отказвал да се храни. През това време е държан в дома с назначена от личния му лекар симптоматична терапия. С други думи,

персоналът на дома е бездействал в продължение на 8 дни да се постави диагноза и да се лекува причината за заболяването. На 30.06.2006 г., с направление от личния лекар, е хоспитализиран в Многопрофилна болница за активно лечение (МБАЛ) – „Рокфелер”, Петрич, където е приет, вече в тежко състояние, с интоксикация на организма. Поставена му е диагноза дизентерия, причинена от шигела флекснери. Въпреки болничното лечение Б. е починал на 10.09.2006 г.

Разследване на случая тогава не е проведено.

През 2010 г. БХК и Главният прокурор се договарят за извършване на съвместни проверки във всички институции за деца и младежи с умствена изостаналост в страната, както и за сътрудничество при разследване на евентуалните престъпления там. Това споразумение е вследствие съдебно дело, което БХК завежда от свое име срещу Прокуратурата на Република България (ПРБ) по Закона за защита от дискриминация, в което твърди пред гражданския съд, че, да не бяха децата от „домовете” с ментални увреждания и институционализирани, т.е. лишени от семейства и социална общност, които да се застъпват за тях, прокуратурата щеше да разследва установените от самата нея данни за тяхното тежко занемаряване и висока смъртност. Делото е заведено след искане на БХК до ПРБ да се проверят всички т. нар. „домове” с цел разкриване на престъпни злоупотреби с децата и младежите с ментални увреждания, затворени в тях. След извършване на разпоредените от Върховна касационна прокуратура (ВКП) тогава предварителни проверки никоя прокуратура не образува разследване за никой „дом”, въпреки множеството данни, които самите прокурори установяват, за тежки дефицити в институционалната грижа за т. нар. „домуващи” и голям брой детски смърти – 75, за период от 8 години.

Обвинението, че прокуратурата дискриминира децата от „домовете” на основа увреждане и социален статус, получава широк отзвук в българското общество и принуждава ръководството на ПРБ да предприеме действия за корекция на тази публична перцепция. Резултатите от съвместните проверки на прокуратурата и БХК са шокиращи данни за огромен брой смърти на деца – 278, в период от 10 години, голям дял от които вследствие недохранване и занемара. Тези разкрития също получават широк отзвук в обществото, вследствие на което прокуратурата, в лицето на главния прокурор и на заместник-главен прокурор, се задължава публично да разследва и установи фактите относно всяка смърт и всяка злоупотреба с живи деца.

На 23 август 2010 г., след съвместната проверка на БХК и Окръжна прокуратура (ОП) - Благоевград в ДДМУИ – Петрово, е изготвен доклад от БХК, в който е поискано разследване смъртта на Б. С., наред с много други случаи – на живи и мъртви деца.

В резултат, на 18.10.2010 г. ОП – Благоевград образува досъдебно производство по чл. 123 от Наказателния кодекс (НК) срещу неизвестен извършител за изясняване причините за смъртта на Б..

По делото са разпитани множество свидетели – 17 лица от дома, личният лекар на Б. и другите домуващи, лекарката, която е лекувала Б. в инфекциозното отделение на МБАЛ – „Рокфелер”, родителите на детето и други лица. По отношение заболяването на детето и симптоматичното му „лечение” в дома показанията на персонала са общи, неконкретни, а на места са дословно идентични – сякаш са копирани цели изречения от един протокол за разпит в друг. Личният лекар на детето твърди пред разследващия

орган, че за случая на Б. не помни нищо. Че не помни „нищо”, той твърди и по разследванията за останалите починали деца от дома, на които е бил личен лекар.

Прокуратурата установява, че в нарушение на Закона за здравето, по молба на директорката на дома, на трупа на детето не е извършена аутопсия. При първия си разпит по досъдебното производство директорката на дома отрича да е подписвала молбата за освобождаване трупа на Б. от аутопсия. В следващите си разпити тя признава, че е подписала молбата за отказ от аутопсия, но твърди, че го е направила, защото майката на детето я е помолила за това в телефонен разговор по повод смъртта му. В разпитите си майката на Б. твърди, че по време на този телефонен разговор изобщо не е повдиган въпросът за аутопсия на момчето. За отстраняване на тези противоречия в показанията на свидетелките ОП – Благоевград указва на водещия разследването полицаи да извърши очна ставка между двете, но той не изпълнява това указание и така противоречието остава непреодоляно.

По досъдебното производство е назначена съдебномедицинска експертиза, възложена на три вещи лица – двама съдебни лекари и един педиатър. Разследващият орган разкрива предубеждението си към разследването, като поставя на вещите лица тенденциозни въпроси, предполагащи закономерна обусловеност на смъртта на детето от неговите увреждания, като: колко е средната продължителност на живота при заболяванията, от които е страдал Б. и били ли са достатъчни полаганите за него здравни и други грижи, че да „преживее според състоянието си”.

Според експертната причината за смъртта на Б. е остра сърдечна недостатъчност, резултат от тежко протичащото инфекциозно заболяване, което се е развило на фона на значително намалени компенсаторни възможности на организма на базата на основното заболяване на детето – синдром на Даун, съпровождащо се с намален имунитет. Експертите допълват, че въпреки адекватното лечение на дизентерията, поради намалените съпротивителни сили на организма във връзка с основното заболяване се е стигнало до фатален изход. Според експертите между смъртта на детето и полаганите за него здравни грижи няма причинно-следствена връзка. На детето били осигурени добри условия за живот, било обслужвано денонощно от медицински персонал, извършвани били необходимите профилактични прегледи и медицинско обслужване при необходимост.

Прокуратурата е кредитирала твърдението на вещите лица, че Б. е имал снижен имунитет, макар прокурорът да констатира изрично, че момчето не е боледувало често от каквито и да било заболявания.

Обвинението е приело извода на експертите, че на Б. са били осигурени добри условия на живот в дома въпреки това, че момчето се разболява от дизентерия – фекално-орална инфекция, по необходимост свързана с лоша хигиена и неадекватна профилактика и превенция. Прокурорът игнорира и това, че в доклада си за тази институция вследствие съвместните проверки, споменати по-горе, БХК посочва, че там неведнъж са избухвали епидемии от дизентерия – заразата, убила момчето. Едната от тези епидемии е избухнала през 2007 г. – данни за нея се съдържат в Книгата за регистриране на заразните болести, водена от персонала на дома, както и в заповеди на Регионалната инспекция за опазване и контрол на общественото здраве - Благоевград (РИОКОЗ –

Благоевград)⁴, с които са наложени наказания на ръководството на дома за допускането на тази епидемия. Втората епидемия, избухнала през 2008 г., е широко отразена в медиите, тъй като при нея умират две деца, за които тогава прокуратурата отказва да образува досъдебни производства. По време на тази епидемия от дизентерия се разболяват поне 5 деца от дома.

Тези епидемии са игнорирани от прокуратурата. Не е разследвано колко други деца от дома, освен Б., са се разболели също от дизентерия, нито с какви последици. Актовете на РИОКОЗ, с които се установяват епидемии в дома и съответни за тях причини, за които отговаря и е наказван персоналетът, като липса на хигиена и на превенция, не са събрани по делото и съобразени от прокурора.

Вещите лица посочват още в заключението си, че половината от децата, родени със синдром на Даун, умират до тригодишна възраст, като някои лица достигат до напреднала възраст, но само ако нямат тежки малформации на вътрешните органи, обикновено съпровождащи това заболяване. За тези си твърдения вещите лица не сочат никакъв източник. Конкретно за Б. експертите приемат, че той е имал *„тежки малформативни промени“*, свързани със синдрома на Даун, които са проявени с *„тежко умствено изоставане – олигофрения и тежко изоставане във физическото развитие на детето, които са се проявили с липса на говор и разбиране от страна на детето, неспособност да използва горните и долните си крайници, да извършва активни двигателни движения поради нарушаване на инервацията и мускулатурата на долните крайници, невъзможност да се обслужва само, включително и да се храни, съпроводени в последните месеци и с кахексия (измършавяване).“*

Тези твърдения на вещите лица, възприети от прокуратурата, също са в противоречие с установените от самата прокуратура факти – а именно, че Б. е могъл да разбира и изпълнява команди, бил е способен да използва горните и долните си крайници, да ходи и се е хранел самостоятелно, проявявал е жизненост и желание за сътрудничество.

Обвинението не е разследвало в никаква степен заразяването на Б. с дизентерия. Вместо това, прокуратурата се позовава на мнението на разпитан като свидетел педиатър, взел участие и в съвместната с БХК проверка на дома, според което *„епидемиите от [...] дизентерия“* са нещо, *„нормално за големи колективи от деца“*. Разследващият орган е снел от този свидетел показания за обстоятелства, които той не е възприел нито пряко, нито косвено – епидемии в дома, което означава, че казаното от него няма доказателствена стойност, но въпреки това е кредитирано от прокурора, като достатъчно да оправдае фаталната дизентерия на Б..

Като се опира на твърдения слаб имунитет на Б., за да нормализира смъртта му, прокурорът пропуска да обсъди дългогодишното, прогресиращо патологично недохранване на момчето, като фактор за този отслабен имунитет. Прокурорът изцяло игнорира това, че Б. е страдал от сериозно, системно недохранване през почти целия си живот, както и факта, че това не може да се дължи на друго, освен на институционализирана занемара.

Прокурорът игнорира и това, че до 2004 г., т.е. през почти целия си живот, Б. е бил системно и грубо negliжиран от гледна точка на рехабилитационни грижи, с тежки

⁴ Предишно наименование на институцията - Хигиенно-епидемиологична инспекция (ХЕИ) – Благоевград.

последници за развитието му на моторно и всякакво друго ниво. До 2004 г., когато едва започва рехабилитация, две години преди смъртта си, когато вече е на 12 г., детето е сведено до обездвижено, лежащо в кошче, безмълвно, напълно зависимо и пасивно съществуване. Че този му окаян психофизически статус се дължи именно на лишеността му от рехабилитационни и други грижи, става безпоощадно ясно от факта, че само за две години рехабилитация Б. започва да се храни сам, да комуникира и сътрудничи и да ходи. Прокурорът игнорира това.

На 12.03.2012 г. ОП – Благоевград прекратява досъдебното производство, позовавайки се на изготвената експертиза и приемайки, че смъртта на Б. се дължи на „комплексни причини – заболяване от дизентерия (възникваща в големи колективи от деца), намалените съпротивителни сили на организма във връзка с основното заболяване и развитие на остра сърдечно-съдова и дихателна недостатъчност.” Патологичното недохранване на момчето не се споменава. На 03.04.2012 г. БХК подава сигнал срещу постановлението на ОП – Благоевград, който е отхвърлен от Апелативна прокуратура (АП) – София на 12.04.2012 г. На 09.05.2012 г. БХК подава сигнал срещу потвърдителното постановление на АП – София, който ВКП отхвърля на 06.06.2012 г., приемайки, че актовете на долустоящите прокуратури са правилни и законосъобразни. Актът на ВКП е окончателен.

Оплакванията:

Твърдим, че България отговаря по **Член 2, 3, 13 и 14** от Конвенцията за нарушения на:

1. Правото на живот на Б. по Член 2 – в *материален* аспект, поради а) системното лишаване на детето от адекватни, своевременни грижи и медицинска помощ от персонала на дома, довело до кахексия и фатално снижаване на имунната защита на момчето – до степен, че да не може да се пребори с дизентерията, от която е заболял, б) допускането от страна на персонала на заразяването на детето с шигела флекснери, и в) поради лишаването на детето от своевременно болнично лечение на дизентерията, от която е починало.
2. Правото на живот на Б. по Член 2 - в *процесуален* аспект, поради отказа на властите да проведат всестранно, пълно и обективно разследване на причините за смъртта на момчето. Разследването страда, освен от тежки непълноти и предубеденост срещу жертвата, и от непримирими противоречия.
3. Правото на Б. на свобода от нечовешко/ унизително отношение по Член 3 – в *материален* аспект, поради а) системното неосигуряване от страна на персонала на дома на достатъчно и навременни грижи за предотвратяване и преодоляване на прогресиращото недохранване на детето, б) системното, продължило години наред лишаване на детето от рехабилитационна грижа, поради което то е прекарало почти целия си живот лежейки в „кошче”, и в) поради заразяването му с дизентерия и оставянето му в продължение на 8 дни да се мъчи от нея без реална медицинска помощ.
4. Правото на Б. на свобода от нечовешко/ унизително отношение по Член 3 – в *процесуален* аспект, поради непровеждането на всестранно, обективно и пълно разследване от страна на националните власти относно заразяването на детето с дизентерия, патологичното му недохранване, липсата на адекватни здравни и рехабилитационни грижи за момчето през целия му живот и неосигуряването на ефективна медицинска помощ след заразяването му с шигела флекснери. Разследването страда, освен от тежки непълноти и предубеденост срещу жертвата, и от непримирими противоречия.

5. Правото на Б. на свобода от дискриминация по Член 14 във връзка с Член 2 – поради неравно третиране, основано на психофизическо увреждане и социален статус (институционализираност), състоящо се в а) системното непредоставяне на достатъчна, съответна и навременна здравна, включително рехабилитационна, грижа и медицинска помощ на момчето, довело до смъртта му, и в б) обстоятелството, че прокуратурата, проактивно и без реално да разследва, оправдава смъртта на детето със синдрома на Даун, от който то страда, т.е. с увреждането му. Твърдим, че ако момчето не беше със синдром на Даун, затворено в институция и лишено от близки, които да се застъпват за него, наказателноправните власти щяха да проведат по-пълно, всестранно и обективно разследване на смъртта му и нямаше да я нормализират, като приемат произволно, че е последица от увреждането му. Твърдим също така, че ако детето не беше с увреждания и институционализирано, служителите, натоварени да се грижат за него, на първо място нямаше да си позволят така да занемарят здравето и живота му, като системно го лишават от жизненонеобходимите грижи и лечение, че да причинят смъртта му – поради изтощаване на жизнените му сили вследствие над 10-годишно патологично недохранване и после заразяване с дизентерия, последвано от продължително, повече от седмица, бездействие да му се осигури реално лечение за нея.
6. Правото на Б. на свобода от дискриминация по Член 14 във връзка с Член 3 – поради неравно третиране, основано на психофизическо увреждане и социален статус (институционализираност), състоящо се в а) системното непредоставяне на достатъчна, съответна и навременна здравна, включително рехабилитационна, грижа и медицинска помощ на момчето, довело до негови тежки психофизически страдания приживе, и в б) обстоятелството, че прокуратурата, проактивно и без реално да разследва, оправдава тежкото болезнено състояние на детето с неговото заболяване, синдром на Даун, т.е. със защитения признак „увреждане“. Твърдим, че ако момчето не беше със синдром на Даун, затворено в институция и лишено от близки, които да се застъпват за него, наказателноправните власти щяха да проведат по-пълно, всестранно и обективно разследване на изтощаването на неговия организъм и заразяването му с фекално-орална инфекция и нямаше да нормализират тежкото му състояние, като приемат произволно, че е естествена последица от увреждането на детето. Твърдим също така, че ако детето не беше с увреждания и институционализирано, служителите, натоварени да се грижат за него, на първо място нямаше да си позволят така да занемарят здравето и живота му, като системно го лишават от жизненонеобходимите грижи и лечение, че да му причинят процесните мъки приживе.
7. Правото на Б. на ефективно средство за защита по Член 13 във връзка с правото му на свобода от дискриминация при осъществяване на процесуалните му права по Член 2 и 3 - поради безплодността на опита на БХК да осигури с правни и застъпнически средства равна, недискриминационна наказателноправна закрила на институционализираните деца, в това число лично на Б., от страна на прокуратурата посредством адекватно разследване на злоупотребите с тях в институциите.

С уважение,

адв. Маргарита Илиева